

Підсумки виборів в США: чого чекати Україні від президента Дональда Трампа?

Актуальність дослідження перспектив врегулювання російсько-українського збройного конфлікту на Донбасі та визнання анексії Криму Росією в контексті майбутньої політики адміністрації президента США Дональда Трампа полягає в тому, що саме Сполучені Штати були однією з трьох країн-підписантів Будапештського меморандуму, які гарантували суверенітет й територіальну цілісність України в обмін на добровільну відмову від третього у світі ядерного потенціалу.

Стор. 12

**Референдум
all'italiana: виклик
для єдиної Європи**

**«Колумбійський
консенсус»**

**Сучасні виклики
для української
європейськості**

Збереження культурного суверенітету Канади як засіб забезпечення національної єдності

УДК 94 (71)

Збереження культурної унікальності та різноманітності в умовах глобалізації, коли світ все більше стає уніфікованим, є однією з нагальних проблем для сучасних держав. В епоху поширення гомогенних культурних та політичних цінностей підтримка культурної самобутності своєї країни виступає не тільки засобом захисту національної культури та ідентичності, а й є основою для національної єдності.

Приклад Канади з її білінгвізмом та небезпкою «культурного поглинання» з боку сусідніх США є важливим та актуальним для вивчення в Україні. Американський культурний вплив сьогодні становить проблему не тільки для канадського суспільства. Помітним явищем сучасного розвитку культури стала масова вестернізація світу за «американським зразком».

Як відомо, особливість Канади полягає у тому, що, окрім наявності двох основних національних груп («англофонів» та «франкофонів»), кожна з яких намагається захищати власну ідентичність, важливий вплив на розвиток культури мають сусідні США. Тому підтримка та захист канадського культурного суверенітету на державному рівні спрямовані на забезпечення національної єдності як всередині держави (створення рівних умов для збереження та розвитку різних мов і культур в рамках

політики мультикультуралізму), так і ззовні (захист канадського культурного суверенітету в контексті вимушеного спротиву американській масовій культурі). Ключову роль у цьому контексті відіграє система комунікацій та мовлення.

На законодавчому рівні перші заходи щодо забезпечення зв'язку в межах Канади були здійснені ще у другій половині XIX ст. Це був Закон про телеграф 1852 р., будівництво першої трансатлантичної лінії зв'язку між Ірландією та Ньюфаундлендом у 1866 р., утворення «Телефонної компанії Белла» у 1880 р. У 1905 р., у зв'язку із розвитком радіо, було прийнято Закон про радіо та телеграф, який являв собою перше канадське законодавство щодо бездротового зв'язку, а у

Summary
There is proposed an overview of the main areas of Canada's policies in the field of promotion of the cultural sovereignty of the country. The main dimensions of this policy is state regulation of broadcasting policy, support of bilingualism, "Canadian content" and Canada's cultural diversity within multiculturalism politics, the promotion of Canadian cultural industries and so on. One of the current trends in this policy is the usage of innovation in digital technologies and the involvement of the civil society into discussion of main topical issues of Canada's broadcasting.

Keywords: cultural sovereignty, Canada, Canadian content

1913 р. до його юрисдикції був переданий і радіотелефонний сектор. З 1918 р. було запроваджено експериментальне ліцензування на мовлення для радіостанцій [1; с.299].

У зв'язку із виникненням низки приватних радіостанцій з 1920-х рр. набули своєї актуальності питання захисту канадського ефіру від сусідніх США. Відзначимо, що збільшення присутності американських програм, трансльованих канадськими радіостанціями, спровокувало тривалі дебати про культурну ідентич-

ність у Канаді. Це було викликано тим, що канадські приватні радіостанції зіткнулися з проблемами конкурентної боротьби за своїх слухачів з американськими радіостанціями, бо останні мали більшу популярність [2]. У 1923 р. було прийнято поправку до Закону про радіо та телеграф 1905 р., яка надавала право на отримання ліцензій на мовлення у Канаді тільки британським підданим [1, с. 300]. Цей захід був покликаний запобігти використанню американцями канадських радіохвиль. Окрім цього, з

1928 р. була створена Королівська комісія для консультування з питань майбутнього мовлення в Канаді.

Саме з тих часів відбувалося формування канадської національної системи мовлення. Так, на офіційному сайті Канадської Телерадіомовної Корпорації (Canadian Broadcasting Corporation CBC, далі – Сі-Бі-Сі) наголошується, що започаткування національного мовлення було викликано необхідністю забезпечити «канадську присутність на радіо, аби протистояти американському впливу і захищати канадську культуру» [2]. У 1929 р. було прийнято рішення про створення компанії державної форми власності, яка мала опікуватися мовленням на всій території Канади. З того часу почала працювати низка комісій, які відповідали за організацію національного мовлення, а також приймалися та удосконалювалися закони, що регулювали цю сферу. Так, у 1936 р. була утворена Канадська радіомовна корпорація, що стала першим державним національним суспільним мовником Канади. Згодом, у 1952 р., з початком телевізійних трансляцій саме вона стала вже згаданю вище Сі-Бі-Сі, яка діє і дотепер. Її призначенням стало забезпечення підготовки та трансляція власної продукції, а також регулювання програм канадського радіо та телебачення, що випускалися приватними станціями [1, с. 300].

Головну роль у процесах державного регулювання у сфері мовлення та захисту канадського культурного продукту відіграло кілька інституцій. Спочатку це

була Сі-Бі-Сі, яка поєднувала функції мовної та регуляторної компанії, чим викликало незадоволення приватного сектору у телерадіомовленні. У 1958 р., відповідно до Закону про мовлення, була утворена Рада керуючих трансляцією, яка отримала право встановлювати норми, аби забезпечувати пріоритетність канадським програмам, що транслювалися національними та приватними компаніями. Мандат цієї Ради включав заохочення більш широкого використання «канадських талантів» і підтримки національного характеру системи мовлення.

У 1968 р., коли був прийнятий новий Закон про мовлення, Раду керуючих трансляцією замінила Комісія з питань радіо та телебачення. З 1976 р., у зв'язку із розширенням її повноважень (додався нагляд за системами телекомунікацій), вона отримала назву Канадської комісії з питань радіо, телебачення та телекомунікацій, яка діє і дотепер. Означена комісія мала регулювати всі форми діяльності, пов'язані з телерадіотрансляціями, а також з телекомунікаційними компаніями.

Закон про мовлення 1968 р. відображав політику двомовності та мульти-

культуралізму Канади, бо у ньому мовлення англійською та французькою мовами було затверджено як форму збереження канадської культурної специфіки. Відзначимо, що питання французької мови кілька разів ставало у центрі уваги в Канаді. Так, наприклад, у 1985 р. за результатами діяльності спеціального утвореного Федерального Провінційного комітету з питань про майбутнє франкомовного телебачення була підготована спеціальна доповідь, де рекомендувалося визнати наявність специфіки франкомовної складової в рамках канадської системи мовлення. У тому ж році була опублікована ще одна доповідь, підготовлена Канадською комісією з питань радіо, телебачення та телекомунікацій, на тему «Політика мовлення,

що відображає мовне і культурне розмаїття Канади» [3]. Тож двомовність у системі мовлення Канади остаточно затвердилася.

У 1991 р. були прийняті поправки до Закону про мовлення 1968 р., у яких підкреслювалася важливість двомовності, культурного різноманіття й особливе місце аборигенів у канадському суспільстві, а також робився наголос на забезпеченні рівноправності жінок, корінного населення та меншин. У 1993 р. був прийнятий Закон про телекомунікації, в якому наголошувалося на тому, що зв'язок здійснює «важливу роль у підтримці ідентичності Канади і суверенітету» [4, р.4].

Слід відзначити, що державна політика Канади у сфері телерадіомовлення з самого початку містила дві головні складові: «протекціоністську» – підтримувати канадські приватні та національні компанії у їх конкуренції з американськими компаніями, та «культурницьку» – сприяти наповненню канадського ефіру власним культурним продуктом («канадським контентом»). При цьому, упродовж XX століття у цій політиці можна виокремити певні умовні періоди:

- у 1920-х – середині 1950-х рр. ця політика здебільшого полягала у підтримці канадських телерадіокомпаній на протидію американським компаніям до мовного простору Канади;

- з кінця 1950-х рр. на перший план вийшли проблеми «канадського контенту» та підтримки власного культурного продукту;

- в умовах глобалізації до цих складових додалися заходи щодо врахування сучасних інновацій у системі масової комунікації [1, с. 300-303].

Із середини 1990-х рр. у контексті здійснення переходу до інформаційного суспільства у Канаді (що регламентувалося низкою державних ініціатив) було запропоновано побудувати так звану Канадську інформаційну магістраль. Серед основних завдань, пов'язаних з реалізацією цього плану, передбачалося: забезпечення умов для конкуренції і регулювання, яке б відповідало суспільним інтересам; сприяння інноваціям, інвестиціям та розвитку нових послуг; створення нових робочих місць; реалізація економічних і соціальних переваг для всіх канадців, що дасть їм змогу особисто брати участь у формуванні інформаційного суспільства тощо. Слід звернути увагу на те, що особливий акцент робився на необхідності збільшити канадський контент, розвивати національний діалог та зміцнювати канадський суверенітет і культурну самобутність.

Тож наприкінці 1990-х – на початку 2000-х рр. державне регулювання стосувалося вже не стільки «канадського контенту» та

забезпечення канадської ідентичності, скільки інновацій у сфері комунікацій. У 1999 р. були здійснені перші регулювання, пов'язані з мережею Інтернет. Так у Канаді було створено одну з найсучасніших телекомунікаційних і мовних систем, що стала результатом скоординованих дій, спрямованих на подолання відстаней і географічних умов, які роз'єднують канадців.

Одним з пріоритетів внутрішньої політики Канади у цій галузі було саме посилення суверенітету Канади і канадської культурної ідентичності. Можна навести слова голови Постійної комісії з питань канадської спадщини Кліффорда Лінкольна (обіймав цю посаду в 1997-2004 рр.): «Система мовлення має життєво важливе значення для нашого життя як канадців. Вона відображає наш шлях і сенс буття, вона з'єднує нас як людей та громадян, і це відкриває нас іншим людям та народам світу. Для країни величезних розмірів і відстаней мовлення є основним зв'язком для нас, нашим голосом та слухом» [5, р. 618]. Він був ініціатором колективної доповіді з промовистою

назвою «Наш культурний суверенітет: друге століття канадського мовлення» (2003 р.) [5], де були визначені основні складові державної політики у цій галузі.

Слід звернути увагу на те, що державна політика у цій сфері спрямована не тільки на захист канадського національного суверенітету, а й на скоординовані дії держави, приватного сектора і громадських організацій, що лежать в основі національної єдності. Так, однією з останніх тенденцій державної політики у сфері мовлення та збереження культурного суверенітету Канади є акцентування уваги на місцевих громадах та забезпечення доступу усіх канадців до високоякісних місцевих новин. Наприклад, влітку 2016 р. було ухвалено засади нової політики

місцевого телебачення, які рекомендують враховувати важливість місцевих новин, необхідність фінансування у цій галузі, забезпечення постійного доступу канадців до системи мовлення за допомогою нових цифрових технологій.

Збереження культурного суверенітету Канади інституційно забезпечується через функціонування спеціальних структур. Однією з них є Міністерство з питань канадської спадщини, утворене у 1993 р., яке відповідає за збереження, підтримку та розвиток мистецтва, культури, медіа, телекомунікацій, офіційних мов, а також прав жінок, спорту та мультикультуралізму [6]. Діяльність цього міністерства спрямована на створення умов для підтримки канадської ідентичності та цінностей, культурного розвитку та культурної спадщини Канади. Серед основних напрямів роботи міністерства можна назвати наступні: фінансування різноманітних програм та проектів, орієнтованих на підтримку культури, історії, спадку, спорту та офіційних мов; організація урочистих заходів, присвячених пам'ятним подіям з історії Канади; популяризація інформації про державні символи Канади, її історію, державний устрій;

надання доступу до об'єктів культурної спадщини, а також забезпечення їх збереження та вивчення; розробка культурної політики всередині Канади; підтримка діяльності національних музеїв, архівів та бібліотек; робота з іммігрантами з метою їх швидкої адаптації до нового суспільства [7].

Міністерство намагається відповідати сучасним тенденціям: його поточна діяльність докладно висвітлюється на офіційному сайті. Серед найновіших заходів можна назвати започаткований у вересні 2016 р. проєкт «Канадський контент у цифровому світі», спрямований на зміцнення позицій канадської культури в епоху глобалізації. Ініціатор проєкту – нині діючий міністр з питань канадської спадщини Мелані Жолі – задекларувала поєднання зусиль канадської громади та уряду. Тож, в основі нового проєкту – консультації та вироблення дієвих інструментів, які мають забезпечити інноваційний характер канадського культурного сегменту [8]. Головним об'єктом обговорення є масова культура, а саме інформаційно-розважальний контент, представлений на телебаченні, радіо, кіно, у цифрових засобах масової інформації, відеоіграх, музиці, книгах, газетах і журналах. Відповідність умов розвитку канадської культури новим вимогам епохи цифрових технологій оцінюється як один із вимірів добробуту Канади.

Слід відзначити, що канадці сприймають питання підтримки своєї культури та канадського контенту не тільки з позицій суто розвитку культу-

ри. У багатьох документах та матеріалах на цю тему чітко простежується економічна складова. Наприклад, сфера культури розглядається не тільки як важлива для поширення канадської культури, а й у контексті створення нових робочих місць та залучення інвестицій ззовні.

В цілому, варто визнати, канадська державна політика, спрямована на підтримку культурного суверенітету Канади, є складною і комплексною. Вона передбачає низку взаємопов'язаних заходів, спрямованих не тільки на створення сприятливих умов для розвитку канадської культури та її поширення за допомогою різноманітних каналів сучасного мовлення. Важливу роль у цьому відіграє політика підтримки канадського контенту, яка почалася у 1929 р. із висновку Королівської комісії з радіомовлення про те, що «канадські радіослухачі потребують канадського мовлення», продовжувалася усе XX ст. та залишається головним напрямом державної політики у сфері захисту культурного суверенітету й в середині 2010-х рр. Однією з характерних рис останніх років стало прагнення врахувати

новітні тенденції, а саме – використання сучасних засобів масової комунікації та інновацій для збереження канадської культури та поширення її надбань за межами Канади.

Список використаних джерел:

1. Бессонова М.М. Політика підтримки власного культурного продукту: канадський контент та досвід для України / М.М. Бессонова // Наукові праці історичного факультету ЗНУ. – Випуск XXXI. – Запоріжжя: ЗНУ, 2011. – С. 299-304.
2. Our History [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.cbc.radio-canada.ca/en/explore/our-history/>
3. Canadian Broadcasting Chronology [Електронний

ресурс] – Режим доступу: <http://www.parl.gc.ca>

4. Telecommunications Act 1993 [Електронний ресурс] –

Режим доступу: <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/T-3.4.pdf>

5. Our Cultural Sovereignty: The Second Century of Canadian Broadcasting [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parl.gc.ca/content/hoc/Committee/372/HERI/Reports/RP1032284/herirp02/herirp02-e.pdf>

6. Department of Canadian Heritage Act [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.canlii.org/en/ca/laws/stat/sc-1995-c-11/latest/sc-1995-c-11.html>

7. Canadian Heritage [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage.html>

8. Strengthening Canadian content creation, discovery and export in a digital world [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.canada.ca/en/services/culture/consultations/pre-consultation.html>

Марина БЕССОНОВА
кандидат історичних наук, доцент, Державна установа «Інститут всесвітньої історії НАН України», старший науковий співробітник відділу трансатлантичних досліджень

АНОТАЦІЯ

Здійснюється огляд основних напрямів політики Канади, орієнтованої на забезпечення культурного суверенітету цієї країни. Головними вимірами цієї політики є державне регулювання сфери мовлення, політика підтримки двомовності, «канадського контенту» та культурного різноманіття Канади в рамках політики мультикультуралізму, сприяння канадській культурній індустрії тощо. Одним з сучасних напрямів у цій галузі є використання інновацій у сфері цифрових технологій та залучення громадянського суспільства до обговорення актуальних проблем розвитку мовлення у Канаді.

Ключові слова: культурний суверенітет, Канада, «канадський контент».

АННОТАЦИЯ

Осуществляется обзор основных направлений политики Канады, ориентированной на обеспечение культурного суверенитета этой страны. Главными измерениями этой политики является государственное регулирование сферы вещания, политика поддержки двуязычия, «канадского контента» и культурного многообразия Канады в рамках политики мультикультурализма, содействие канадской культурной индустрии. Одним из современных направлений в этой области является использование инноваций в сфере цифровых технологий и привлечение гражданского общества к обсуждению актуальных проблем развития сферы вещания в Канаде.

Ключевые слова: культурный суверенитет, Канада, «канадский контент».